

KOROLARDA ENTONASYON

Öğr.Gör.Günay AKGÜN*

ÖZET

Korolar, toplumsal hayatın bir parçasıdır. Seslendirdikleri repertuar ile toplumun sanatsal hayatına yön verirler. Bu nedenle korolar, iyi bir entonasyona sahip olmalı, doğru, güzel ve etkili şarkı söyleyebilmelidir. **Anahtar Sözcükler:** Koro, Entonasyon.

ABSTRACT

Chorus are a part of social life. They guides to artistic life of community with the repertoire they sang. Therefore, Chorus must have a good intonation and sing true, good and effectively. **Key Words:** Chorus, İntonation.

GİRİŞ

Korolar birlikte yaşamın ve birlikte iş yapabilmenin en çağdaş yollarından biridir. “Bir ülkenin uygarlaşma yolundaki en önemli kilometre taşlarından birinin, ülkedeki çok sesli koro sayısı olduğunu öne sürmek hiç de abartılı bir iddia değildir. Çünkü korolar, toplumun çok sesli söyleme geleneğinin olduğu kadar toplumsal yaşamdaki demokrasi geleneğinin de bir göstergesidir (Aydoğan, 2001:1).” Toplumsal bir vizyona sahip olan koroların görevlerini doğru ve en güzel şekilde yerine getirmesi beklenir. Bu nedenle korolar, toplumsal görevlerini en iyi şekilde yerine getirmelerini sağlayacak özelliklere sahip olmalıdır.

Bir koroda olması gereken en önemli özelliklerden biri koristlerin uyum içerisinde söylemeleri ve doğru entonasyonu gerçekleştirebilmeleridir. Entonasyon, “ tona ve akora göre sesin temizliği, rengi ve uyumu, ses tutarlılığı” olarak tanımlanabilir (Uluç,2002:96).

Ancak bunu yapabilmek her zaman kolay olmamaktadır. Pek çok koro yöneticisi entonasyonun öncelikle duymakla ilişkili olduğunu düşünmektedir. Oysa entonasyonu geliştirmek için sesleri daha iyi duymanın yanı sıra daha titiz grup çalışmaları (partiler ayrı ayrı olmak üzere) ve doğru ses tekniklerinin dikkatli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Entonasyon problemini düzeltmek iki aşamalı bir işlemdir. Birincisi koristleri entonasyon probleminden haberdar etmek, ikincisi ise koristlere problemi yok edebilmeleri konusunda yardımcı olacak bir yöntem sağlamaktır. Birinci yöntem, yatay ve dikey çok sesliliği sağlayabilmek amacıyla müziksel anlayışı ve müziksel duymayı geliştirmek, ikinci yöntem ise sade olan tek sesli eserleri söylemek ve ses üretimindeki eksiklikleri ve hataları yok etmektir. Aslında asıl yapılması gereken şey bu değişik yöntemlerin hepsini birden kullanarak, koristleri probleme karşı zinde ve uyanık tutacak alıştırmaları kullanmak ve grup çalışmalarında bunları uygulayarak doğru entonasyonu elde etmektir. “Entonasyonu geliştirmek için koristlerle yatay ve dikey armoni, sesli üretimi ve ses tekniğini geliştirici çalışmalar yapmak gerekmektedir (Powell, 1991:40).”

Dikey Entonasyon

Amatör müzisyen ile profesyonel müzisyen arasındaki en önemli fark, profesyonel müzisyenlerin, çevrelerindeki amatör müzisyenler tarafından üretilen sesleri, profesyonel bir anlayışla dinleyerek onları bir anlamda akort etmeleri yani ayarlamalarıdır. En basit anlamıyla dört sesli bir koro eseri en azından bir oktavlık aralık içermektedir. Koro içerisinde oktav sesine çıkmayan grup (parti) susturularak, sadece oktavı söyleyen grup söylemeye devam ettirildiğinde, bu grupta bulunan tüm koristlerin, seslerindeki titreşimleri kontrol edebildiklerinden emin olacakları, uygun zamana gelmiş olmaktadır. Titreşimleri kontrol altında tutmak çok önemlidir. Titreşimler, söylenen notanın çeyrek ton altına inmemeli ya da üstüne çıkmamalıdır. Eğer titreşim çeyrek tonu geçerse, üretilen sesteki bozukluk herkes tarafından duyulabilecek hale gelmektedir. Korolarda oktav sesinin problem

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı

olmaktan çıkarılmasından sonra sıra beşlilere gelmektedir. Beşlilerin çalışılmasında da, oktav çalışmasında kullanılan yöntemin kullanılması doğru sonuç vermektedir. Yani beşli aralıklar da grup grup çalıştırılarak pekiştirilir. Beşli aralıktan sonra küçük ve büyük üçlü aralıkların oturtulmasına geçilebilir. Üçlülerden sonra altılılar ve dördülükler eklenebilir. En son aşamada ise ikililer ve yedililer yapılmalıdır. Tüm seslerde iyi bir tonlama elde edebilmek zaman almaktadır. Ancak her koro çalışmasında yukarıdaki ses sırası ile çalışmalar yapılırsa, iyi bir tonlamayı elde etmek kolaylaşmaktadır.

Yatay Entonasyon

Yatay ya da melodik ezgileri güzel söyleme işi, tüm şarkıcıların elde etmeye çalıştığı hafif (piano) söyleme çalışmalarının yapılmasıyla başarılabilir. Bunun için aralıkların iyi bilinmesi gerekmektedir. Çalışmaya temel olabilecek bir aralıkla başlanmalı ve bu aralığa sık sık vurgu yapılarak pekiştirme sağlanmalıdır. Çalışmalar kromatik olarak birbiri ardınca gelen dizilerle alt ve üst seslere taşınabilir. Bunun yanı sıra majör dizilerle yapılan çalışmalar minör dizilerle de yapılabilir.

Sesli (Vokal) Renkler

Tüm koro yöneticileri, sesli harflerin vurguyu etkilediğini fark etmektedir. Koyu sesliler koristleri düz söylemeye yöneltirken, parlak sesliler keskin(ani-atak) söylemeyi tetikler bir özelliğindedir. Doğru bir entonasyonun sağlanması için koristlerin kapalı ve yaygın olmayan, birleştirilmiş seslilerle çalışması olumlu sonuç verebilir. Sesli harfler üretilirken örneğin soprano daha koyu bir sesle söyler ise altolarla uyumu artacaktır. Sopranolardaki ses koyultma eylemi sonucunda söylenen vokal bozulursa, koro yöneticisinin yardımıyla altolarla sağlanan uyum bozulmamak şartıyla, çalışmaya devam edilerek vokal doğru olarak üretilmelidir. Korodaki dört partinin hepsi aynı vokali aynı açıklıkta ya da kapalılıkta söylemelidir. Gruplar arasında vokal farklı renklerde üretiliyorsa, bazı notalarda ton dışına çıkma tehlikesi söz konusu olabilir.

Korolarda sesli formasyon için en çok kullanılan iki yöntem ‘ileri-geri’ ve ‘dudak-dil’ yaklaşımlarıdır. Her ikisi de koristlerin seslileri gözlerinde canlandırmalarına yardımcı olmaktadır. Yapılan çalışmalarda hangisinin öncelikle kullanılacağını kararlaştırılması çok önemlidir. Böylece koristler, (gruplar) ses partileri arasında tutarlılık gösteren sesli üretiminin, söylemenin önemli bir parçası olduğunu öğrenirler.

İleri-geri yaklaşımında her seslinin ağızda odaklandığı kabul edilmektedir. Tipik olarak yapılan işlem önden arkaya doğru “ee” (i) , “eh” (E) , “ah” (oc), “aw” (o), “o” (u) seslerini üretmektir. Parantez içerisinde gösterilen işaretler uluslararası fonetik sembollerini ifade etmektedir. Bu sesleri koristlere anlatabilmenin basit bir yolu, ellerini avuçları yere dönük, parmakları kıvrık, “u” yapacak şekilde getirmek ve ellerinin ağızlarının tavanını (damak) temsil ettiğini anlamaktır. “ee” seslisi parmakların ucunda, “ah” elin en yüksek noktasında, “oo” bilekte, düşünülmelidir. Bundan sonra koristlerle, her sesliyi ağızlarının tavanında (çatısında) hissedene kadar çalışmaya devam edilmelidir.

Dudak-dil yaklaşımında ise her sesli dudak veya dilin pozisyonuyla tanımlanmaktadır. Dudak seslileri kapalı dudaktan açık dudağa doğru “o” (u), “aw” (o), ve “ah” (oc) şeklinde sıralanmaktadır. Dil seslileri yüksek dilden alçak dile doğru “ee” (i), “eh” (E), ve “ah” (a) şeklinde sıralanmaktadır. Dudak seslileri dil hareketi olmadan, dil seslileri de dudak hareketi olmadan söylenir. Fiziksel hareketleri bu yolla ayırıştırarak öğrencilerin seslileri daha çabuk ve kolay öğrenmeleri sağlanabilir.

Her iki sistemde de merkez sesli “ah” (oc) seslisidir. Diğer seslilerin bu sestene türediği düşünüldüğünde en hassas çalışmayı gerektiren sesli “ah” olmaktadır. Aslında, koro olarak hangi ses üzerinde çalışılacağı belirlenir ise koronun uyumu da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Fiziksel Faktörler

Tonlama sorunları şarkıcıların, sesleri tam olarak duyamadıklarından değil aynı zamanda sesleri tam olarak söyleyememelerinden de kaynaklanmaktadır. Bu durumun en yaygın nedenleri: çene, boyun, ve omuzdaki fazla gerilim, zayıf duruş ve alınan solunum düzenidir. Çene kilitlendiğinde üretilen ses sorunlu olmaktadır. Buradaki esas nokta şarkıcıların (koristlerin) çenelerinin bir dayanağı olduğu ve alçak-rahatlamış bir çenenin, yay şeklinde arkaya ve aşağıya doğru sallanacağını anlayabilmeleridir. Egüz'e göre (1991:36) çenenin rahatlaması ve yumuşaması için:

- a) Şakaklardan başlayarak, yüz kaslarına sağ ve sol elin parmak uçlarıyla masaj yapılırken, çene rahatça aşağıya düşürülmeli ve masaj süresince bu hareket sürdürülmelidir.
- b) Leyleğin gagasıyla yaptığı hareketin yansılanması yapılırken çene çok rahat bir biçimde aşağıya bırakılmalı, ondan sonra alt ve üst çene birbirine vurulmalıdır. Bu hareket yapıldığı süre boyunca çenenin sertleşmemesine özen gösterilmelidir." Wilson'a (1991:42) göre "Tüm vücut bir şarkı söyleme enstrümanıdır. Şarkı söylerken kullanılan ses, bir alet olarak görülürse, öğrencilere aletin tutuş ve kullanılış şeklinin, ses kalitesini etkilediği kolayca kabul ettirilebilir." Zayıf bir duruş doğru ve güzel bir sesin üretilmesini engellemekte ve söylemeyi zorlaştırmaktadır. Göğüs ileride iken omuzlar düşük ve rahat olmalıdır. Şarkıcılar yöneticiye doğru eğilmemiş, sırtlarını kamburlaştırmamış, dizleri hafif bükük bir pozisyonda olmalıdır. Kilitli dizler kan dolaşımını engellemekte ve bayımalara neden olmaktadır. "Koro üyeleri ile yöneticinin duruşu arasında benzerlikler vardır. Ayaklar, biraz aralıklı ve gövdeyi rahatça taşıyacak biçimde yere basmalıdır. Bu duruş, soluk denetimini, dikkatli olmayı ve müzikteki değişimi kavramayı kolaylaştırır (Çevik: 1997: 175). İdeal bir üst vücut pozisyonu bulmak için (duruş) şarkıcılara yoğun bir nefes aldırılmalı, omuzlar mümkün olduğu kadar kalkık tutulmalıdır. Daha sonra göğüs aşağı bırakılmadan nefes verilmelidir. Ses üzerinde nefes alınarak, ses üretme çalışmaları yapmak daha etkilidir. "Solunum sırasında doğru duruş ısrarla korunmalıdır. Bunun kazanılması aylar sürebilir." (Vennard. 1967, 344) Nefesin yetersiz olması üretilen tonu düzleştirmektedir. Fazla nefes alınmasında ise ton tizleşme tehlikesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu nedenle doğru entonasyonun sağlanabilmesi için yeterince ama kontrollü nefes alınmalı ve kullanılmalıdır. Duruş ve nefes kontrolü, performansı da etkilemektedir. "Müzik eğitimi ve dolayısıyla koro eğitimi açısından da performansın öncelikli bir yere sahip olduğu görüşü günümüz müzik eğitimcileri arasında da yaygın bir kabul görmektedir (Uçan,1994:86)."

SONUÇ

Entonasyonu geliştirmek için öğretmenin, düz ya da tiz seslerle ilgili anlattıkları yorumlardan daha fazlasının yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Konuya değişik yönlerden yaklaşılması gerekmektedir. Şarkıcıların (koristlerin) yatay ve dikey olarak dinlemeyi, partiyon takip etmeyi, sesli üretimini ve ses tekniğini öğrenmesi ve geliştirmesi gerekmektedir. Bu çok yönlü çalışmanın sonucu, daha iyi bir ton ve daha güzel bir sesle söyleyen, uyum içinde çalışan bir koro olacaktır.

KAYNAKLAR

- AYDOĞAN, Salih., (2001). **Koro ile Demokrasi Eğitimi**. Müzik Eğitimciler Derneği Genel Merkezi Yayın Organı, Yıl 2. Sayı 3. Ankara
- ÇEVİK, Suna., (1997). **Koro Eğitimi ve Yönetimi Teknikleri**. Doruk Yayıncılık. Ankara.
- EGÜZ, Saip., (1991). **Toplu Ses Eğitimi I (Temel Konular)**. Ayyıldız Matbaası. Ankara.
- POWELL, Steven., (1991). "Koro Entonasyonu." Music Educational Journal.
- UÇAN, Ali., (1994). **İnsan ve Müzik ve Sanat Eğitimi**. Müzik Ansiklopedisi Yayınları. Ankara.
- ULUÇ, Murat Özden., (2002). **Müzik İşaretleri ve Terimleri Sözlüğü**. Yurt Renkleri Yayınevi. Ankara.
- VENNARD. W., (1967). **Singing the Mechanism and The Technique**. Carl Fisher. Newyork.
- WILSON. G.B., (1991). **Three Rs For Vocal Skill Development in the Choral Rehearsal**, Music Educational Journal.